

Чехословаччина. Чеська та Словацька республіки

Дидактичний матеріал
до уроків
з всесвітньої історії

Чехословаччина після Другої світової війни

Проблеми післявоєнного життя

- ❖ тотальна розруха у виробничій та соціально-побутовій сферах;
- ❖ падіння промислового виробництва;
- ❖ нестача продовольства, предметів широкого вжитку;
- ❖ гострий дефіцит вугілля та нафтопродуктів;
- ❖ дефіцит кваліфікованих кадрів;
- ❖ загострення міжнаціональних протиріч і конфліктів;
- ❖ посилення впливу лівих сил;
- ❖ загострення боротьби за владу.

Чехословаччина після Другої світової війни

Найважливіші завдання у перші повоєнні роки

Наслідки війни. Прага. Травень 1945 р.

- ❖ ліквідація наслідків нацистської окупації;
- ❖ відродження державності, демократичних прав і свобод громадян;
- ❖ відновлення та розвиток демократії;
- ❖ зміцнення молодої народної влади;
- ❖ об'єднання чеських і словацьких земель на рівноправній основі;
- ❖ вирішення національної проблеми;
- ❖ відбудова промисловості та сільського господарства;
- ❖ національно-культурне відродження регіонів;
- ❖ вирішення соціально-побутових проблем.

Чехословаччина після Другої світової війни

Зденек Фірлінгер,
Голова Національного фронту,
Голова уряду (1945 – 1946).

У ході боротьби проти нацизму у країні сформувався патріотичний Національний фронт, який об'єднував представників різних політичних партій.

На початку квітня 1945 р. був сформований уряд Національного фронту, коаліційний по своїй суті, але з переважною більшістю комуністів.

Чехословаччина після Другої світової війни

Клемент Готвальд,
Голова уряду (1946 – 1948)

Програма дій Національного фронту

- ❖ відродження демократичних органів влади;
- ❖ забезпечення демократичних прав і свобод громадян;
- ❖ забезпечення політичного плюралізму;
- ❖ націоналізація промисловості і капіталу;
- ❖ здійснення аграрної реформи;
- ❖ вирішення національного питання.

Встановлення комуністичного ладу

Прихід комуністів до влади

- ❖ у квітні 1945 р. комуністи склали більшість у коаліційному уряді Національного фронту;
- ❖ у травні 1946 р. на виборах у Законодавчі збори комуністи отримали більшість мандатів;
- ❖ у лютому 1948 р. президент країни оголосив соціалістичний склад уряду;
- ❖ у травні 1948 р. конституція країни законодавчо закріпила режим “Народної демократії” при всеосяжній владі комуністів.

Курс на побудову соціалізму

Формування тоталітарного режиму

- ❖ скасування приватної власності;
- ❖ націоналізація чи одержавлення засобів виробництва;
- ❖ індустріалізація і колективізація без урахування національних особливостей;
- ❖ командно-адміністративна система управління господарством у найгірших її проявах;
- ❖ монополія компартії на владу;
- ❖ утвердження всеосяжної влади вождя;
- ❖ зрощення партійного і державного апарату;
- ❖ централізація та бюрократизація влади;
- ❖ втрата у суспільстві засад демократії;
- ❖ обмеження демократичних прав і свобод громадян;
- ❖ засилля та терор до власного народу;
- ❖ всеохоплююча ідеологізація усіх сфер суспільного життя;
- ❖ тотальний контроль за свідомістю людей.

Курс на побудову соціалізму

Негативні тенденції соціально-економічного розвитку

вичерпані можливості екстенсивного розвитку промисловості

зростання планових показників не покращило матеріального становища трудящих

у владних структурах роцвітали корупція та зловживання владою

обростала привілеями партійно-державна бюрократія

Суспільство з розвиненими демократичними традиціями не сприймало авторитарний, майже диктаторський стиль керівництва президента Антоніна Новотного

Спроба реформування соціалістичного ладу

Александр Дубчек

Прихильники радикальних реформ на чолі з Александром Дубчеком вважали, що соціалістична система може існувати і в атмосфері індивідуальної свободи та демократії.

На початку 1968 р. вони заходилися будувати “соціалізм з людським обличчям”.

Спроба реформування соціалістичного ладу

“Соціалізм з людським обличчям” –

назва спроби пом'якшення
тоталітарного режиму в
Чехословаччині на основі поєднання
соціалістичних засад з ринковою
економікою, політичним плюралізмом
та демократією.

Спроба реформування соціалістичного ладу

“Празька весна”: основні напрямки реформ

ліквідація монополії компартії на владу, утвердження багатопартійності

утвердження реальних демократичних прав і свобод

скорочення адміністративного апарату

впровадження у суспільстві самоуправління через трудові колективи

впровадження основ ринкової економіки

федеративний устрій держави з забезпеченням рівності чехів і словаків у всіх сферах суспільного життя

багатовекторне співробітництво з усіма країнами світу

Поступово в чехословацькому суспільстві під впливом засобів масової інформації зміцніли антикомуністичні настрої та незадоволення залежністю від СРСР

Спроба реформування соціалістичного ладу

“Празька весна” –

період політичної лібералізації в Чехословацькій Соціалістичній Республіці, що тривав від 5 січня до 20 серпня 1968 р.

Реакція радянського керівництва

А.Дубчек (у центрі)
з Л.Брежнєвим і М.Суловим.

Радикальні зміни в Чехословаччині викликали різку протидію з боку радянського керівництва, яке вважало їх “контрреволюцією” і закликала А. Дубчека зупинити процес реформ.

Придушення “Празької весни”

Повідомлення у радянській газеті “Известия” про вступ військ Варшавського договору в Чехословаччину. 21 серпня 1968 р.

21 серпня 1968 р. радянські війська за підтримки військ Варшавського договору увійшли в Чехословаччину.

А.Дубчек та ряд членів ЦК Компартії Чехословаччини були арештовані.

Придушення “Празької весни”

Розтоптана свобода: біль і розпач серпня 1968 р.

Придушення “Празької весни”

малюнок 1968 р.

Інтервенція військ Варшавського договору в Чехословаччину викликала хвилю протестів у всьому світі.

Міжнародна обстановка серйозно загострилася.

Проміжний підсумок

“Празька весна” увійшла в історію і залишилася в ній як символ оновлення в післявоєнній історії Південно-Східної Європи.

Повернення на колишні позиції

Відмова від реформування економіки і суспільства привела до поглиблення системної кризи в країні.

Нове керівництво Чехословаччини сліпо виконувало волю Москви з будівництва соціалізму за радянським зразком.

На шляху до встановлення демократичного ладу

“Оksamитова революція” 1989 р.

передумови

- ❖ застійні процеси в економіці та політичній сфері;
- ❖ перебудовчі процеси в СРСР;
- ❖ незадоволення народних мас політикою керівництва;
- ❖ неспроможність та небажання влади здійснювати глибоке реформування усіх сфер життя.

хроніка подій

- ❖ **падіння комуністичного режиму в НДР** викликало посилення опозиційного руху в країні;
- ❖ **17 листопада 1989 р.** влада із застосуванням сили придушила студентську демонстрацію у Празі;
- ❖ **19 листопада 1989 р.** створено Громадянський Форум – патріотичний демократичний фронт, який фактично узяв на себе усю повноту влади в країні;
- ❖ **24 листопада 1989 р.** вище керівництво партії та держави подало у відставку;
- ❖ **29 листопада 1989 р.** парламент країни скасував статтю конституції про керівну роль Компартії у суспільстві;
- ❖ **29 листопада 1989 р.** парламент обрав президента та призначив уряд країни.

Економічні реформи

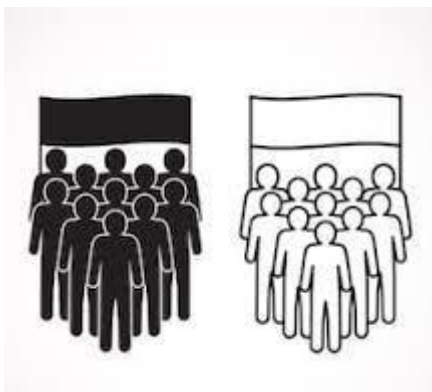

Перший демократичний уряд почав здійснювати економічні реформи, які базувалися на:

- ◆ роздержавленні та приватизації;
- ◆ рівних правах різних форм власності і умовах їх розвитку;
- ◆ зміцненні фінансової системи;
- ◆ вільному ціноутворенні.

Реформування здійснювалося кардинально і послідовно.

Відцентрові прояви і тенденції

Стосунки Чехії та Словаччини у складі федерації завжди були складними, але ніколи не переростали у ворожі.

Чехія була більш економічно розвиненою.

Лідери Словаччини неодноразово порушували питання про підлегле становище своєї республіки у складі федерації.

Розпад чехо–словацької федерації

Чехо-Словаччина як єдина держава припинила існування 31 грудня 1992 р.

У новий 1993 рік вступили дві нові самостійні держави Чехія та Словаччина.

Чехія

Коротка історична довідка

Герб Чехії

Прапор Чехії

Офіційна
назва
держави

Чеська Республіка

Форма
правління

Парламентська республіка

Глава
держави

Президент

Законодавча
влада

Двопалатний парламент

Виконавча
влада

Кабінет міністрів
(уряд)

Чехія на шляху демократизації

Вацлав
Гавел

Вацлав
Клаус

Мілош
Земан

Президенти Чехії

1993 - 2003	Вацлав Гавел
2003 - 2013	Вацлав Клаус
з 2013	Мілош Земан

Чехія на початку ХХ ст.

Мапа Чехії з історичними регіонами та сучасними адміністративними одиницями

Сучасне становище Чехії характеризується політичною стабільністю, розвинутою економікою, прагненням інтегруватися у світове співтовариство.

Чехія у європейських інтеграційних процесах

ОБСЄ

з 1975 р.

Рада Європи

з 1993 р.

НАТО

з 1999 р.

Євросоюз

з 2004 р.

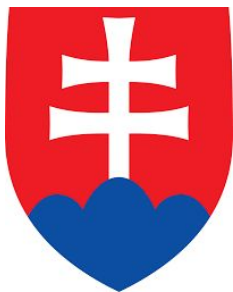
Чеський миротворчий контингент
в Афганістані.
2019 р.

Чеські військові у складі сил
НАТО на навчаннях

Словаччина

Коротка історична довідка

Герб Словаччини

Прапор Словаччини

Офіційна
назва
держави

Словацька Республіка

Форма
правління

Парламентська республіка

Глава
держави

Президент

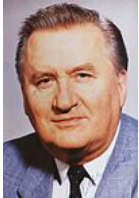
Законодавча
влада

Однолатний парламент

Виконавча
влада

Кабінет міністрів
(уряд)

Словаччина на шляху демократизації

Міхал
Ковач

Рудольф
Шустер

Іван
Гашпарович

Андрей
Кіска

Зузана
Чапурова

Президенти Словаччини

1993 - 1998	Міхал Ковач
1999 - 2004	Рудольф Шустер
2004 - 2014	Іван Гашпарович
2014 - 2019	Андрей Кіска
з 2019	Зузана Чапутова

Словаччина на початку ХХ ст.

Братиславський нафтопереробний завод

Країна зробила значні кроки на шляху демократизації суспільного життя та формування соціально-орієнтованої ринкової економіки.

Сучасне становище Чехії характеризується політичною стабільністю, розвиненою економікою, прагненням інтегруватися у світове співтовариство.

Словаччина у європейських інтеграційних процесах

ОБСЄ

з 1975 р.

Рада Європи

з 1993 р.

НАТО

з 2004 р.

Євросоюз

з 2004 р.

Столиця країни Братіслава – яскравий приклад поєднання старих традицій і новітніх технологій

Загальний підсумок

Поділ Чехо-Словаччини на дві держави відбувся цивілізовано, безболісно, що гарантувало сприятливий розвиток у майбутньому кожної держави.

Обидві республіки взяли курс на відновлення демократичних традицій, утвердження ринкових відносин та “повернення” до Європи.